

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A.1

Το έργο του Βιζυηνού χαρακτηρίζεται μεταξύ άλλων και για την θεατρικότητά του. Τρία στοιχεία που προσδίδουν θεατρική λειτουργία στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι τα ακόλουθα:

α) Ο διάλογος: Η παρουσία των προσώπων να συνομιλούν- συχνά μέσα σε ένταση και συναισθηματικές κορυφώσεις- δημιουργεί την αίσθηση ενός δρώμενου που συμβαίνει μπροστά στα μάτια μας.

Χωρίο: «- Το κακότυχο! Ανεφώνει η μήτηρ μου...αδελφούς μου.»

«- Δος του πίσου το Κατερινιώ,...το σπίτι μας»

β) Οι σκηνοθετικές οδηγίες: Ο συγγραφέας σε αρκετές περιπτώσεις δίνει με λεπτομέρειες, παραστατικά τις κινήσεις των προσώπων, τη στάση τους μέσα στο χώρο, τον τρόπο που εκδηλώνεται ακόμα και η ματιά τους, ενώ παράλληλα δεν απουσιάζουν και οι λεπτομερειακές περιγραφές των χώρων δράσης.

Χωρίο: « Όταν ύψωσα τα βλέμματα μου...απερίγραπτον θλίψιν»

Υπάρχει μια σκηνοθετική διάσταση στην όλη περιγραφή, κίνηση. Ενδεικτικές οι τοπικές αντιθέσεις: μέσα- έξω, ψηλά- χαμηλά (έκλαιεν ακουμβημένη), μπροστά- πίσω, ποικιλία συναισθημάτων: μονότονον, αυστηρόν- ζοηρότητα, ωχρός- περίλυπος- την ευτυχία της- έτρεμε από το φόβο της.

γ) Η παρουσία αρκετών προσώπων: Όπως σε ένα θεατρικό έργο έτσι και εδώ υπάρχουν αρκετά πρόσωπα που εμφανίζονται επί σκηνής. Φυσικά άλλα πρωταγωνιστούν, άλλα σε βουβό ρόλο, άλλα είναι βουβά (« κομπάρσοι»).

Χωρίο: « Ο πατήρ του κορασίου... εξενίσθησαν παρ' ημίν.»

(Θα μπορούσε επίσης ν' αναφερθεί η **εναλλαγή χώρων:** («Ήδη αυτή η υιοθέτησις ἐγένετο πανηγυρική. Ἡ μήτηρ μου ἐφόρεσε διὰ πρώτην φοράν τὰ γιορτερά της καὶ μας ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ... Ἡ εἴσοδός του εἰς τὸν οἶκόν μας ἐγένετο»)

B1.

Η γλώσσα του Βιζυηνού χαρακτηρίζεται από μια «ιδιότυπη διγλωσσία» καθώς κινείται ανάμεσα τη δημοτική και την καθαρεύουσα. Φυσικά δεν πρόκειται για δυο διαφορετικές γλώσσες με σαφή όρια μεταξύ τους, καθώς υπάρχουν «γλωσσικές διακυμάνσεις». Η καθαρεύουσα εμφανίζεται άλλοτε πιο αυστηρή και άλλοτε «χαλαρώνει» (Αι οικονομικά μας δυσχέρειαι εκορυφώθησαν...μετά μακράς προσπαθείας κατώρθωσε να υιοθετήση) ενώ και η δημοτική άλλοτε είναι η απλή γλώσσα που μιλούν οι άνθρωποι του λαού και άλλοτε εμπλουτίζεται με πλήθος ιδιωματισμών (Αυτή τη φορά σε το λέγω με τα σωστά μου!- ένα εύμορφο κορίτσι...να στολίσει το σπίτι μας). Ως προς τις επιλογές του αφηγητή στο διήγημα επισημαίνουμε ότι όταν μιλά ως ενήλικος και πεπαιδευμένος επιλέγεται η καθαρεύουσα η οποία άλλωστε είναι η κυρίαρχη γλώσσα του διηγήματος,(Η υιοθέτησις ἐγένετο πανηγυρική...εκ των ὁσίων της) ενώ όταν μιλά ως μικρό παιδί η γλωσσική επιλογή είναι αυτή της δημοτικής (Δος το πίσου το Κατερινιώ). Φυσικά αυτή η διαφορά είναι αναμενόμενη και υπηρετεί την αληθοφάνεια στη διαγραφή των χαρακτήρων. Εκτός από το κριτήριο της ηλικίας, η διαφορετικές γλωσσικές επιλογές διαμορφώνονται με βάση τα κριτήρια: της μόρφωσης και της κοινωνικής τάξης π.χ. η λαϊκή γλώσσα της μητέρας του Γιωργή αλλά και της συναισθηματικής φόρτισης της στιγμής, καθώς σε στιγμές έντονης δραματικότητας, όπου

κορυφώνεται η ένταση και η αγωνία ο συγγραφέας αξιοποιεί μια πιο επιμελημένη και εκλεπτυσμένη καθαρεύουσα.

B2α.

Ο Βιζυηνός χρησιμοποιεί την τεχνική της σύνοψης του χρόνου της αφήγησης. Συγκεκριμένα μετά το τέλος της υιοθεσίας παρατηρείται μια μεγάλη συμπύκνωση του αφηγηματικού χρόνου, τεχνική της επιτάχυνσης. Ενώ η υιοθεσία δόθηκε λεπτομερειακά, η πορεία ζωής της θετής κόρης αποδίδεται με συμπύκνωση και ολοκληρώνεται μόλις με τέσσερα ρήματα στα οποία κλείνεται μια ολόκληρη εποχή (ηυξήθη, ανετράφη, επροικίσθη, υπανδρεύθη). Η επιλογή αυτή ερμηνεύεται με δεδομένο ότι κατά τη διαδικασία της υιοθεσίας ο αφηγητής ήταν παρών-αυτόπτης μάρτυρας και γι' αυτό την περιγράφει αναλυτικά από τη σκοπιά του παιδιού που την έζησε. Αντίθετα η υπόλοιπη ζωή της θετής κόρης περιγράφεται από τη σκοπιά του ώριμου αφηγητή και η συντομία με την οποία αποδίδεται εξηγείται από το γεγονός ότι όλα αυτά τα χρόνια ο ίδιος απουσιάζει. Τέλος, το σχήμα πύκνωσης συντελεί στο να αποκτήσει το διήγημα γοργότητα και ν' αποφευχθεί η χαλαρότητά του.

β. Στο διήγημα υπάρχουν αρκετές αναδρομικές αφηγήσεις με τις οποίες ο αφηγητής διακόπτει την ευθύγραμμη εξιστόρηση των γεγονότων, για να γυρίσει σε ένα προγενέστερο χρονικά επίπεδο της ιστορίας. Ειδικότερα, με την συγκεκριμένη αναδρομική αφήγηση της μητέρας ικανοποιείται ένας ειδικός σκοπός, να φωτιστούν τα μύχια της ψυχής της, να αποκαλυφθούν τα αίτια, τα κίνητρα των πράξεών της. Μετά την αρνητική στάση των αγοριών στην υιοθέτηση της δεύτερης κόρης και μάλιστα με την άρνηση του Γιωργή να της συμπαρασταθεί αναγκάζεται να προχωρήσει σε έναν συλλογισμό προκειμένου να τους πείσει ότι η Κατερινιώ δεν είναι ξένη. Για τη μητέρα είναι ένα παιδί που το κράτησε στην αγκαλιά της και το κοίμησε στην κούνια τους από τριών μηνών, είναι δικό της παιδί, αδελφή τους. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί είναι: ότι το πήρε βρέφος στα χέρια της («τὸ ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπὸ 'πάνω ἀπὸ τὸ λείψανο τῆς μάνας του»), το βύζαινε ἔστω και ψεύτικα («καὶ ὁσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τὸ βυζί μου 'στὸ στόμα του, γιὰ νὰ τὸ πλανέσω»), το τύλιξε στα σπάργανα των παιδιών της και το κοίμισε στην κούνια τους («καὶ τὸ ἐτύλιξα μὲς 'στὰ σπάργανά σας, καὶ τὸ ἐκοίμησα μὲς 'στὴν κούνια σας»). Είναι λογικό ότι δεν μπορεί να το ξεχωρίσει από τα δικά της παιδιά. Το συμπέρασμα όμως δεν προκύπτει από λογικές προκειμένες, καθώς απουσιάζει το απλό επιχείρημα «τη γέννησα και επομένως είναι παιδί μου και αδελφή σας». Η αναδρομική αυτή αφήγηση εκφράζει την απελπισία της μάνας που επιτυγχάνεται και μέσω του πολυσύνδετου («καὶ ὁσάκις ἔκλαιγε... καὶ τὸ ἐτύλιξα... καὶ τὸ ἐκοίμησα») και την emphatic επανάληψη των αντωνυμιών β' προσώπου (σπάργανά σας, κούνια σας) αλλά και τη συγγένεια της μάνας με το δεύτερο υιοθετημένο κορίτσι. Έτσι μέσω της αναδρομής η μητέρα δίνει πληροφορίες για το Κατερινιώ στον Γιωργή, ο οποίος απουσίαζε στην ξενιτιά κατά τη διάρκεια της υιοθεσίας.

Η ταραχή της είναι μεγάλη, μιλάει με λυγμούς και επαναλαμβάνει έντονα τη φράση «εἶναι δικό μου». Είναι φανερό πως για αυτή μάνα δεν είναι μόνο αυτή που γέννησε ένα παιδί, αλλά και αυτή που το φρόντισε με αγάπη.

Γ1.

Ο Βιζυηνός θεωρείται ο πρώτος διηγηματογράφος- ψυχογράφος της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Στα έργα του δεν εμμένει τόσο στα γεγονότα που συγκροτούν το μύθο αλλά επιχειρεί να διεισδύσει στην ανθρώπινη ψυχή. Άλλωστε κέντρο του έργου του αποτελεί ο ίδιος ο άνθρωπος, η ψυχολογία του, η μοίρα του. Οι χαρακτήρες των ηρώων του αναλύονται, προσεγγίζονται, ψυχογραφούνται με διεισδυτικότητα. Ακόμη κι όταν παρουσιάζει πλήθος λαογραφικών στοιχείων, όπως το τυπικό της υιοθεσίας, επιδιώκει να υπογραμμίσει τη συμμετοχή του ανθρώπου στα ήθη και έθιμα της λαϊκής παράδοσης. Οι ήρωες του είναι συνήθως τραγικές φιγούρες που δοκιμάζονται από τη σκληρότητα της ζωής, την ανάγκη και το δυσβάσταχτο πόνο. Ειδικότερα στο χωρίο που μας δίνεται ψυχογραφούνται τόσο η μητέρα όσο

και τα άλλα πρόσωπα που συμμετείχαν άμεσα στην υιοθεσία, δηλαδή οι γονείς του παιδιού. Φαίνεται, λοιπόν, χωρίς μελοδραματισμούς ο βουβός πόνος του φυσικού πατέρα που «ήτον ωχρός και έβλεπε περίλυπος εμπρός του» και ο σπαραγμός της συζύγου του «που έκλαιεν ακουμβημένη εις τον ώμον του» οι οποίοι συντετριμμένοι και για λόγους ανάγκης-οικονομικής ανέχειας οδηγήθηκαν στην υιοθεσία της κόρης τους. Με ανάλογο τρόπο δίνονται και τα συναισθήματα της νέας μητέρας : φόβος και αγωνία για την έκβαση της διαδικασίας «έτρεμεν εκ του φόβου...ματαιώση την ευτυχίαν της».

Δ1.

Τα αποσπάσματα του Γ. Βιζυηνού « Το αμάρτημα της μητρός μου» και του Ιω. Κονδυλάκη « Οι άθλιοι των Αθηνών» παρουσιάζουν τις ακόλουθες ενδεικτικές τρεις ομοιότητες:

- Πρόκειται για υιοθεσίες κοριτσιών « Αλλ' οποίαν υπήρξε η έκπληξις ... εν δεύτερον κοράσιον ταύτην την φοράν εν σπαργάνοις» στο Βιζυηνό, « Κορίτσι, το λεν Τασούλα...που το λέει» στον Κονδυλάκη. Μάλιστα και τα δύο είναι βρέφη που βρίσκονται σε σπάργανα.
- Και στα δυο κείμενα εκλείπουν οι γραφειοκρατικές διαδικασίες της υιοθεσίας. Έτσι, όπως άλλωστε συνηθιζόταν κατά την εποχή του Βιζυηνού στη Θράκη, στην πρώτη υιοθεσία της μητέρας ακολουθείται ένα εθιμοτυπικό τελετουργικό και στη δεύτερη υιοθεσία η Δεσποινιώ απλώς μεταφέρει το πεντάρφανο κορίτσι στο σπίτι χωρίς να λογοδοτήσει σε κανέναν. Αλλά και στο παράλληλο απόσπασμα το πρωταγωνιστικό πρόσωπο, ο Τάσος αναλαμβάνει την οικονομική φροντίδα του μικρού κοριτσιού που το έριξαν στην « κάσσσα που κοιμόταγε την ώρα της βροχής».
- Και στα δύο κείμενα παρουσιάζονται οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες που βρίσκονταν οι άνθρωποι εκείνης της εποχής «Αι οικονομικαί δυσχέρειαι εκορυφώθησαν» - «θα ήτο παιδί καμιάς φτώχεις» αλλά παρόλα αυτά δείχνουν συμπονετικοί, φιλεύσπλαχνοι, γεμάτοι με αγάπη για τα παιδιά που αναλαμβάνουν να αναθρέψουν σύμφωνα με το χριστιανικό τους ήθος.

Διαφορές:

- Ενώ η Δεσποινιώ οδηγείται συνειδητά σε υιοθεσίες καθώς κίνητρό της είναι ο ενοχοποιημένος της ψυχισμός που επιζητά την εξιλέωση « η μήτηρ μου έτρεμεν... ματαιώση την ευτυχίαν της» και αναλαμβάνει η ίδια την ανατροφή του παιδιού, στο παράλληλο ο Τάσος οδηγείται εξ ανάγκης μόνο στην ανάληψη της οικονομικής φροντίδας του έκθετου κοριτσιού καθώς αφέθηκε δίπλα του την ώρα που εκείνος κοιμόταν « όχι κυρούλα σουπα τώριζαν χθες τη νύχτα...βροχής» και επιλέγει να το δώσει σε δύο γυναίκες για την περαιτέρω φροντίδα.
- Στο « Αμάρτημα της μητρός μου» η μητέρα υιοθετεί το κορίτσι συνειδητά με τη σύμφωνη γνώμη των φυσικών γονιών αλλά και της κοινωνίας και χαίρεται που βρέθηκε «κοιλιάρφανο» καθώς έτσι διευκολύνεται στην υιοθεσία του, ενώ στο παράλληλο το μωρό βρίσκεται έκθετο και θα μπορούσε να καταλήξει στο Βρεφοκομείο σε περίπτωση που κανείς δεν το αναλάμβανε. Επιπλέον, ο Τάσος προβληματίζεται για τη δυνατότητα ανταπόκρισής του στα οικονομικά έξοδα.

Επιμέλεια απαντήσεων:

Σκυριανού Μαίρη

Μπέκου Νατάσα

Φιλόλογοι

Φροντιστήριο Μ.Ε «ΕΠΙΛΟΓΗ» - Καλαμάτα

<http://www.epil.gr>